

УДК 642.58: 796.056

В. Г. ПАЩЕНКО, док. мед. наук, проф. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Л. І. СЕНОГОНОВА, ст. викл. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

А. С. СТАНОВІХІНА, магіст. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУХИХ ХАРЧОВИХ СУМШЕЙ ДЛЯ СПОРТСМЕНІВ

У статті наведені дезультати аналізу складових забезпечення прав споживачів під час продажу продуктів спеціального призначення, надано рекомендації споживачам щодо їх придбання та споживання, з метою розробки програми ХАССП для підприємств-виробників. Ключові слова: сухі харчові суміші, захист прав споживачів, споживачі.

В статье приведены результаты анализа составляющих обеспечения прав потребителей при продаже продуктов специального назначения, даны рекомендации потребителям по их приобретению и потреблению, с целью разработки программы ХАССП для предприятий-изготовителей.

Ключевые слова: сухие пищевые смеси, защита прав потребителей, потребители.

The results of the analysis component of consumer rights in the sale of specialized products, and provided recommendations to consumers on its purchasing and consumption, with aim to develop a HACCP program for companies-producers.

Keywords: dry food mixes, consumer protection, customers.

1. Вступ

Однією з найважливіших умов забезпечення високого рівня функціонального стану спортсменів є раціональне збалансоване харчування з використанням спеціально спроектованих харчових продуктів, що надають регулюючу дію на рівень обміну речовин, функціональний стан і фізичну працездатність, запобігають виникненню аліментарно-залежних порушень [1, 2, 3].

На сьогоднішній день на вітчизняному ринку харчових продуктів для спортсменів широко представлена продукція як зарубіжних, так і вітчизняних виробників. Зарубіжні фірми позиціонують себе на українському ринку як виробники високоякісних препаратів, що використовують найновітніші виробничі технології, у той час як вітчизняні виробники намагаються конкурувати з зарубіжними марками за допомогою низьких цін на продукцію. Авторитет харчових продуктів для спортсменів закордонного виробництва знижується наявністю підробок та низькою якістю маловідомих виробників.

Нами досліджено ринок харчових продуктів для спортсменів та стан захисту прав споживачів, що на сьогодні є актуальним.

2. Постановка задачі дослідження

Захист прав споживачів в Україні регулюється Законом України «Про захист прав споживачів». Нажаль, на сьогоднішній день існують випадки порушення прав споживачів при реалізації товарів. На фоні погіршення стану здоров'я населення України, зниження якості життя, при різкому зниженні споживання біологічно цінних продуктів, низькому рівні культури харчування, на ринок України поставляється величезна кількість спеціальних харчових продуктів вітчизняних і зарубіжних виробників. Впровадження цих продуктів на ринок не завжди супроводжується об'єктивною інформацією про них, що викликає необхідність просвітительської діяльності як серед споживачів, так і серед фахівців.

3. Аналіз останніх досліджень

Дослідження в сфері створення нових і удосконалення сучасних технологій виробництва спеціальних харчових продуктів в спортивній практиці широко відображені в наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених як Яковлев М.М., Покровський О.О., Рогозкін В.О., Пшендін А.І., Полієвський С.А., Рогов І.О., Смоляр В.І., Куліненко О.С., Волков М.І., Смульський В.М., Олейник В.І., Суздальський Р.С., Тутельян В.О., Coleman E., Lemon P., Wilmore J., Williams M. і ін.

Таким чином, слід підкреслити, що оцінка стану забезпечення захисту прав споживачів при реалізації сухих харчових сумішей для спортсменів в Україні та розробка рекомендацій споживачам щодо придбання та споживання сухих харчових сумішей залишається актуальною, своєчасною та перспективною і передбачає подальші дослідження в даному науковому напрямі.

4. Цілі статті

В сучасному індустріалізованому суспільстві, яке пропонує великий вибір товарів та послуг, захист прав споживачів відіграє дедалі важливішу роль. Стаття 4 Закону України «Про захист прав споживачів» визначає право споживача на належну якість товарів [5]. Захист прав споживачів має під собою дві основи – забезпечуючи, по-перше, більш ефективне функціонування ринку, компенсується дисбаланс між споживачами та продавцями. Адже в більшості випадків споживачі – це інформаційно незаангажовані особи. По-друге, захист прав споживачів – це соціальне визнання права споживача на захист від небезпечних товарів та навмисних спроб продавців скористатись його слабшим положенням. Режими захисту прав споживачів – такі, наприклад, як товарознавча експертиза товарів – також мають на меті захистити споживача від небезпечних помилок через брак інформації про якість та корисність продукту, який вони купують.

Тому нами було проведено оцінку стану забезпечення захисту прав споживачів при реалізації сухих харчових сумішей для спортсменів в Україні та розроблено рекомендації споживачам щодо придбання та споживання сухих харчових сумішей.

5. Основний матеріал

Захист прав споживачів в Україні регулюється Законом України «Про захист прав споживачів»[5]. На сьогоднішній день існують випадки порушення прав споживачів при реалізації товарів. Так, під час продажу продуктів спеціального призначення, поширеними є наступні порушення прав споживачів: відсутність документів, що підтверджують якість та безпечність; закінчення терміну придатності; невідповідність вимогам нормативних документів; порушення умов зберігання та умов продажу; відсутність доступної, достовірної інформації; відсутність маркування державною мовою та ін.

Найбільш поширеним порушенням прав споживачів, під час реалізації продуктів спеціального призначення для спортсменів зарубіжного виробництва, є відсутність маркування державною мовою, що значно порушує право споживача на отримання доступної інформації. Дуже часто не вказується вимогам якого нормативного документа, який чинний в Україні на аналогічну продукцію, відповідає товар.

Продавець повинен до придбання товару споживачем надавати повну, своєчасну та достовірну інформацію про товар.

Продукти спеціального призначення підлягають обов'язковій державній реєстрації. Державний контроль за якістю та безпечністю під час реєстрації було покладено з 1999 року на Національне агентство з контролю за якістю та безпекою продуктів харчування [6].

Необхідно відмітити ще одну проблему, яка має широке розповсюдження на ринку продуктів спеціального призначення в Україні. Це скарги споживачів на якість товарів, які доставляються кур'єрською доставкою і були придбані через мережу Інтернет. Має місце несумлінна реклама спеціальних харчових продуктів. При розміщенні реклами не враховується та обставина, що споживач не має спеціальних знань. Порушуються права споживачів щодо надання консультантами - продавцями повної, достовірної та своєчасної інформації, а саме: про порядок прийняття претензії; гарантійні зобов'язання та інші послуги.

Для того, щоб попередити купівлю неякісної продукції, споживачеві необхідно дотримуватись наступних рекомендацій.

Маркування продуктів спеціального призначення повинно бути позначено українською мовою. Кожна партія повинна супроводжуватися документом встановленої форми.

В разі придбання товарів іноземного виробництва слід звернути увагу на те, що продукція зарубіжного виробництва повинна супроводжуватися сертифікатом якості із чорною та синьою печаткою. Продукція вітчизняного виробництва – гігієнічним висновком із чорною та синьою печаткою, якісним посвідченням із синьою печаткою виробника.

Для того щоб зорієнтувати споживача у виборі необхідного продукту рекомендується при виборі сухих харчових сумішей для спортсменів керуватися наступними критеріями: основна харчова направленість (білкова, вуглеводна та

інше); наявність інформації про ефективність даного продукту у спортивному харчуванні [7, 8].

При купівлі сухої харчової суміші, яка щойно з'явилася на ринку необхідно впевнитися в обґрунтуванні рекомендацій та звернути увагу на наявність науково перевіреної інформації.

При необхідності прийому спеціальних продуктів для спортсменів спортсмен повинен проконсультуватися з компетентним фахівцем, таким як дієтолог або спортивний лікар, для того щоб одержати пораду, як можна одержати необхідні організмові речовини, вживаючи звичайну їжу.

6. Висновки

Визначено найпоширеніші порушення прав споживачів під час продажу продуктів спеціального призначення: відсутність документів, що підтверджують якість та безпечність; закінчення терміну придатності; невідповідність вимогам нормативних документів; порушення умов зберігання та умов продажу продукції; відсутність доступної, достовірної інформації; відсутність маркування державною мовою та ін.

Попередженню порушення прав споживачів під час реалізації продуктів спеціального призначення сприятиме проведення систематичних перевірок підприємств, що реалізують ці товари, вилучення з обігу небезпечних та неякісних товарів. Також, необхідне створення умов для здобуття споживачами потрібних знань з питань реалізації їх прав. У подальшому доцільною є розробка Правил роздрібної торгівлі продуктами спеціального призначення. Адже суцільно очевидним є те, що законодавче закріплення і стандартизація процесуальних та технологічних аспектів допомагає збалансувати відносини виробник-продавець-споживач.

Список літератури: 1. Рогозин В.А. Питание спортсменов / В. А. Рогозин, А. И. Пшендин, Н. Н. Шишина – М. : ФиС, 1989. – 160 с. 2. Питание в системе подготовки спортсменов / [Смульский В. Л., Моногаров В. Д., Булатова М. М.] ; под ред. Смульского В. Л. – К. : Олимпийская литература, 1996. – 223 с. 3. Foods, nutrition and sports performance / Edited by C. Williams and J.T. Delvin. London, Glasgow, New York, Tokio, Melbourne, Madras: E and FM Spon. – 1992. – P. 194. 4. Про захист прав споживачів. Закон України від 12 травня 1991 року №1023-12 (в редакції закону від 1 грудня 2005 року N 3161-IV). 5. Горелкина О. И. Коррекция энергетического метаболизма организма спортсменов пищевыми биоконпозитами / О. И. Горелкина, Н. Н. Даниярова // Питание и физическая работоспособность. – Л.: ЛНИИФК, 991. – С. 102-103. 6. Пшендин А. И. Рациональное питание спортсменов. Для любителей и профессионалов / А. И. Пшендин. – СПб. : «Олимп-СПб», 2003. – 160 с. 7. Викторов А. П. Взаимодействие лекарств и пищи / А. П. Викторов, В. Г. Передерни, А. В Щербак. – К. : Здоров'я, 1991. – 240 с.

Поступила в редколлегию 09.03.2011